

Prof. dr hab. Waldemar Wojtasik
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Ocena osiągnięcia naukowego, „Upolitycznienie prawa do aborcji w Polsce po 2015 roku” oraz pozostałego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego w postępowaniu habilitacyjnym dr Marty Michalczuk-Wlizło.

Niniejsza recenzja sporządzona została w związku z decyzją Rady Naukowej dyscyplin: nauki o polityce i administracji oraz nauki o komunikacji społecznej i mediach Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, o powołaniu komisji w postępowaniu habilitacyjnym dr Marty Michalczuk-Wlizło w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji oraz wyznaczeniu mnie na recenzenta. Jest sporządzona zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.).

1. Sylwetka Habilitantki

Pani M. Michalczuk-Wlizło ukończyła dwa kierunki studiów. Stacjonarne studia magisterskie w Wydziale Politologii UMCS w latach 1997-2002 zaowocowały tytułem zawodowym magistra politologii na podstawie pracy „*Pozycja ustrojowa prezydenta w Konstytucjach III Rzeczypospolitej Polskiej*”. Promotor pracy był prof. dr hab. Marek Żmigrodzki. Tytuł zawodowy magistra prawa uzyskała po ukończeniu stacjonarnych studiów magisterskich w Wydziale Prawa i Administracji UMCS na podstawie pracy magisterskiej „*Skarga konstytucyjna w Polsce*”, której promotorem był prof. dr hab. Wiesław Skrzydło.

W latach 2002 - 2006 była uczestniczką stacjonarnych studiów doktoranckich w Wydziale Politologii UMCS. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, został jej nadany uchwałą Rady Wydziału Politologii UMCS 26 września 2006 roku, na podstawie

rozprawy „*Skarga konstytucyjna w Polsce*”. Promotorem dysertacji był prof. dr hab. Marek Żmigrodzki a recenzentami prof. dr hab. Marian Grzybowski i prof. dr hab. Zbigniew Szeliga.

Od października 2006 roku dr M. Michalczuk-Wlizło jest nieprzerwanie zatrudniona na stanowisku adiunkta w Katedrze Systemów Politycznych i Praw Człowieka UMCS (wcześniej Zakład Systemów Politycznych), równolegle, w latach 2006–2012, pracowała jako wykładowca w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie (obecnie Lubelska Akademia WSEI), z którą współpracowała dydaktycznie do 2021 roku.

2. Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.).

Jako osiągnięcie naukowe, określone przez przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, (Dz.U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.), dr Michalczuk-Wlizło wskazała cykl powiązanych tematycznie publikacji zatytułowany: „*Upolitycznienie prawa do aborcji w Polsce po 2015 roku*”. Składa się on z 10 pozycji, do których należą: autorska monografia, 6 artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych i 3 rozdziały w pracach zbiorowych.

Założenia badawcze cyklu koncentrują się na analizie mechanizmów, w wyniku których kwestia terminacji ciąży przestała być wyłącznie zagadnieniem medycznym czy prawnym, a stała się narzędziem rywalizacji politycznej i mobilizacji elektoratów. Głównym przedmiotem badań jest zjawisko upolitycznienia prawa do aborcji, które Autorka definiuje jako proces, w którym dane zagadnienie społeczne staje się przedmiotem polaryzacji stanowisk aktorów politycznych oraz celowych, pragmatycznych działań mających przynieść określone korzyści partyjne. Przeprowadzone badania obejmują analizę zmian stanu prawnego i faktycznego po 2015 roku, w tym skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2020 roku oraz działania legislacyjne podejmowane przez Koalicję 15 października.

Deklarowanym celem cyklu publikacji jest ukazanie wielowymiarowości procesu upolitycznienia kwestii aborcji oraz wskazanie jego negatywnych konsekwencji, takich jak trwały impas legislacyjny i paraliż decyzyjny organów państwa. Autorka postawiła zasadnicze pytania o uwarunkowania, wymiary i skutki tego zjawiska w Polsce po 2015 roku. W źródłach sformułowano główną hipotezę badawczą, według której prawo aborcyjne w Polsce jest kształtowane przede wszystkim przez interesy aktorów politycznych, a nie przez wiedzę medyczną, standardy praw

człowieka czy rzeczywiste potrzeby społeczne. Hipotezę tę wspierają cztery hipotezy cząstkowe: (1) Upolitycznienie występuje zarówno w wymiarze dyskursywnym (ideologizacja debaty), jak i instytucjonalnym (podporządkowanie procesów decyzyjnych interesom partii); (2) Traktowanie aborcji jako tematu politycznego pogłębia polaryzację społeczną i rodzi chaos prawny oraz niepewność wśród lekarzy i obywateli; (3) Zjawisko to uniemożliwia wypracowanie stabilnych rozwiązań prawnych ze względu na dużą liczbę zaangażowanych podmiotów i emocjonalny charakter debaty; (4) Prowadzi to do instrumentalizacji prawa, gdzie aborcja staje się symbolem sporów ideologicznych wykorzystywanym zwłaszcza w kampaniach wyborczych.

Podejście badawcze oparte jest na triangulacji metodologicznej, co pozwala na interdyscyplinarne ujęcie problemu. W analizie zastosowano kilka kluczowych metod badawczych. Pierwszą jest metoda systemowa, która posłużyła do analizy relacji między podmiotami systemu politycznego zaangażowanymi w kształtowanie prawa. Metoda instytucjonalno-prawna (w wersji bazującej na neoinstytucjonalizmie) wykorzystana została w analizie aktów normatywnych i orzecznictwa z uwzględnieniem kontekstu politycznego i społeczno-behawioralnego. Analiza komparatystyczna pozwoliła na zestawienie stanowisk zwolenników i przeciwników aborcji, programów wyborczych oraz projektów ustaw. Systematyczna analiza treści została zastosowana wobec stenogramów sejmowych, dokumentów legislacyjnych i źródeł internetowych. Autorka przyjmuje, że prawo do aborcji – choć niewyrażone literalnie w Konstytucji RP – można wywieść metodami rozumowania prawniczego z fundamentalnych praw człowieka, takich jak prawo do godności, ochrony życia i zdrowia, prywatności oraz zakazu nieludzkiego traktowania. Wskazuje przy tym, że obecne restrykcje mogą naruszać te standardy, co czyni problematykę aborcji kluczowym zagadnieniem jakości państwa prawa.

Monografia „*Prawo do aborcji w pierwszym roku rządów Koalicji 15 października. Postulaty i realizacja*” stanowi kluczowy element ocenianego osiągnięcia naukowego, koncentrujący się na analizie mechanizmów upolitycznienia praw reprodukcyjnych w nowym układzie parlamentarnym po wyborach z 2023 roku. Praca ta jest dojrzałym studium z zakresu nauk o polityce, łączącym dynamikę procesów politycznych z analizą instytucjonalno-prawną i kontekstem wyborczym. Głównym przedmiotem badań jest analiza działań prawnych i faktycznych podejmowanych przez ugrupowania tworzące rząd D. Tuska w zakresie realizacji obietnic wyborczych dotyczących liberalizacji prawa do aborcji. Autorka postawiła sobie za cel ocenę stopnia realizacji zapowiadanych

reform, identyfikację ich barier instytucjonalnych oraz określenie rzeczywistych kierunków polityki reprodukcyjnej państwa pod rządami wybranej w 2023 roku większości parlamentarnej.

W dysertacji sformułowano cztery kluczowe hipotezy: (1) Hipoteza o „rozmyciu” polityki, podkreślająca różnice ideowe między koalicjantami (KO, Lewica, Trzecia Droga) które uniemożliwiły wypracowanie jednolitego, rządowego projektu ustawy; (2) Hipoteza o konfrontacji dyskursów zakładająca, że prace parlamentarne nad projektami aborcyjnymi były w dużej mierze odzwierciedleniem spolaryzowanego sporu publicznego (pro-life vs pro-choice), co sparaliżowało merytoryczną debatę; (3) Hipoteza o zmianie stanu faktycznego przedmiotu sporu politycznego, zakładająca, że wobec impasu legislacyjnego, rząd podjął próbę zmiany praktyki stosowania prawa poprzez działania pozalegislacyjne; (4) Hipoteza o niedookreśloności norm, zakładająca polityczny wpływ na ich zawężającą interpretację, co skutkuje społecznymi i geograficznymi dysproporcjami w dostępie do aborcji.

Praca składa się z czterech rozdziałów, które logicznie przeprowadzają czytelnika od założeń teoretycznych, przez ich realizację do końcowych wniosków. Rozdział I zawiera szczegółową analizę czterech poselskich projektów ustaw złożonych na początku X kadencji Sejmu, z uwzględnieniem ich uchybień legislacyjnych i różnic programowych. Rozdział II opisuje dynamiki procesu ustawodawczego, w tym przebieg debat parlamentarnych, wysłuchań publicznych oraz głosowań, które uwypukliły brak jednomyślności wewnątrz koalicji. W rozdziale III dokonano analizy działań pozalegislacyjnych, takich jak wytyczne Ministra Sprawiedliwości i Ministra Zdrowia z 2024 roku, które Autorka określa jako próbę zmiany *de facto* przy jednoczesnym braku zmiany *de iure*. Rozdział IV stanowi pogłębioną analizę przesłanki zagrożenia życia i zdrowia kobiety ciężarnej, ze szczególnym uwzględnieniem włączenia aspektu zdrowia psychicznego do katalogu wskazań medycznych.

Konkluzje i wnioski zawarte w monografii stanowią pogłębioną syntezę politologicznej i instytucjonalno-prawnej analizy procesu realizowania obietnic wyborczych w obszarze praw reprodukcyjnych. Autorka formułuje szereg wielowymiarowych spostrzeżeń dotyczących funkcjonowania systemu politycznego, relacji wewnątrzkoalicyjnych oraz standardów ochrony praw człowieka w Polsce. Pierwszą obserwacją jest paraliż decyzyjny i ideologiczna fragmentacja koalicji rządzącej. Głównym wnioskiem płynącym z analizy pierwszego roku rządów Koalicji 15 października jest stwierdzenie trwałego impasu legislacyjnego, wynikającego z głębokich różnic ideowych między koalicjantami. Brak jednolitego, rządowego projektu ustawy oraz procedowanie

wyłącznie projektów poselskich było czytelnym sygnałem braku konsensusu wewnątrz Rady Ministrów. Różnice między liberalno-lewicowym skrzydłem koalicji a konserwatywnym stanowiskiem PSL doprowadziły do destrukcji oficjalnej polityki rządu. Strategia odwoływania do wolności sumienia w głosowaniach światopoglądowych, stała się skutecznym narzędziem blokowania zmian postulowanych przez większość elektoratu koalicji.

Druga konstatacja podkreśla proces instrumentalizacji prawa i rytualizacji debaty parlamentarnej. Habilitantka konkluduje, że debata w Sejmie X kadencji nie miała charakteru merytorycznej refleksji nad standardami medycznymi, lecz stanowiła kontynuację światopoglądowej walki opartej na antagonistycznych narracjach zakorzenionej w wyznawanych ideach. Debata parlamentarna została zdominowana przez język ideologiczny i religijny, spychając na margines naukę z zakresu embriologii, perinatologii czy psychiatrii. Prawo do aborcji zostało potraktowane jako karta przetargowa i narzędzie budowania tożsamości partyjnej, a nie jako rzeczywisty problem społeczny wymagający stabilnych rozwiązań prawnych.

Po trzecie, wobec niemożności zmiany ustaw (bariera parlamentarna oraz zapowiedź weta prezydenckiego), rząd podjął próbę zmiany stanu faktycznego poprzez wytyczne Ministra Zdrowia i Ministra Sprawiedliwości. Autorka ocenia te działania jako populistyczny zabieg tworzący ułudę liberalizacji bez faktycznej zmiany prawa. Były to działania niewystarczające z punktu widzenia obietnic politycznych, niemające mocy wiążącej źródła prawa i niezapewniające pełnego bezpieczeństwa prawnego lekarzom. Jednocześnie wytyczne te doprowadziły do pewnej „liberalizacji” procedur w niektórych szpitalach, mierzonej wzrostem liczby legalnych aborcji w 2023 i 2024 r.

Monografia kładzie duży nacisk na skutki społeczne i ryzyko demobilizacji politycznej. W końcowej części pracy wskazano na rosnący rozdźwięk między oficjalną polityką państwa a potrzebami społecznymi, co rodzi poczucie bezsilności i gniewu wśród części obywateli. Niezrealizowanie sztandarowego postulatu może skutkować demobilizacją wyborców w nadchodzących elekcjach, co byłoby dla władzy wysokim kosztem politycznym.

Artykuł „*An Institution That Gives Citizens a Real Impact on Applicable Law? Casus of the Civic Draft Amendment to the Act of 7 January 1993 on Family Planning, Protection of the Human Foetus and Conditions for the Admissibility of Termination of Pregnancy, Submitted to the Sejm of the 8th Term*”, stanowi istotny element dorobku naukowego Habilitantki, analizujący funkcjonowanie mechanizmów polityzacji problematyki aborcyjnej na płaszczyźnie demokracji bezpośredniej w

Polsce. Głównym celem badawczym była analiza instytucji obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej jako procedury demokracji partycypacyjnej, która w teorii powinna umożliwić suwerenowi bezpośredni wpływ na proces legislacyjny i kształt obowiązującego prawa. Autorka postawiła sobie za zadanie zbadanie projektu „Stop Aborcji”, oraz jak instytucja ta funkcjonuje w warunkach silnej polaryzacji społecznej wraz z ukazaniem rozdźwięku między teoretycznymi założeniami wzmocnienia legitymacji demokratycznej a praktyką parlamentarną, w której inicjatywa obywatelska zostaje włączona w logikę rywalizacji partyjnej. Analiza procesu legislacyjnego projektu zakładającego zniesienie przesłanki embriopatologicznej pozwoliła na sformułowanie kilku konkluzji dotyczących paraliżu procedury ustawodawczej. Interesy polityczne ugrupowań parlamentarnych okazują się ważniejsze niż poszanowanie praw suwerena, co prowadzi do unikania merytorycznego rozstrzygnięcia projektu poprzez jego instrumentalizację. Projekty obywatelskie są często kierowane do tzw. „zamrażarek” lub poddawane nieuzasadnionemu przewlekaniu w komisjach, co ma na celu uniknięcie politycznej odpowiedzialności za potencjalnie kontrowersyjne decyzje. Politycy partii prawicowych wykorzystywali inicjatywy obywatelskie jako osłonę, pozwalającą im dystansować się od radykalnych zmian prawa poprzez przerzucanie odpowiedzialności na społeczeństwo. W ten sposób niektóre organizacje społeczne stały się *de facto* zapleczem ideologicznym partii.

Artykuł „*Choice of Language in Discussions on Law. Pregnancy Termination in the Legislative Process of the Polish Sejm of the Eighth Term*”, stanowi kolejny element dorobku naukowego w ramach cyklu habilitacyjnego poświęconego upolitycznieniu prawa do aborcji. Praca ta jest pogłębionym studium z zakresu nauk o polityce, wykorzystującym analizę dyskursu parlamentarnego do ukazania mechanizmów instrumentalizacji języka w sporze politycznym. Głównym zamierzeniem badawczym było ukazanie, w jaki sposób wybór języka oraz określonych strategii retorycznych wpływa na kształt i postrzeganie prawa do aborcji w polskiej przestrzeni publicznej. Główna hipoteza zakładała, że zwolennicy i przeciwnicy aborcji dokonują skrajnie odmiennej, opozycyjnej interpretacji tych samych norm prawnych, posługując się niemal wyłącznie argumentami ideologicznymi zamiast merytorycznymi czy medycznymi. Przeprowadzona analiza materiału źródłowego pozwoliła na sformułowanie szeregu istotnych wniosków dotyczących natury współczesnego sporu politycznego w Polsce, dychotomii języka i podmiotowości w ramach których istnieją co najmniej dwie nieprzystające do siebie retoryki. W projektach zaostrażających prawo, język medyczny zostaje zastąpiony językiem emocjonalnym i afektywnym, a kobieta jest definiowana

wyłącznie przez funkcję prokreacyjną. W projektach liberalizujących, kluczowym pojęciem jest kobieta jako autonomiczny podmiot posiadający prawo do wyboru i decydowania, natomiast terminy takie jak matka czy macierzyństwo niemal nie występują. Autorka konstatuje, że każda konfrontacja parlamentarna w tej kwestii staje się symbolicznym rytuałem. Argumenty nie służą merytorycznemu wyjaśnieniu problemu, lecz konsolidacji stanowisk partyjnych i pozycjonowaniu się po jednej ze stron sporu. Wnioski z badań wskazują na niemal całkowite wyparcie języka naukowego i medycznego z debat parlamentarnych, a obie strony sporu posługują się tymi samymi wartościami uniwersalnymi, ale nadają im sprzeczne interpretacje. Głównym wnioskiem końcowym jest stwierdzenie, że zaprzestanie traktowania aborcji jako narzędzia polaryzacji wymaga świadomego powrotu do podejścia naukowego i pragmatycznego, wolnego od symbolicznego i ideologicznego obciążenia zabiegu terminacji ciąży.

Współautorski artykuł „*Consequences of the Constitutional Tribunal’s Ruling of October 22, 2020. On the Citizens’ Bill on Safe Termination of Pregnancy and Other Reproductive Rights*” stanowi istotne merytoryczne wprowadzenie do cyklu osiągnięcia naukowego poświęconego upolitycznieniu prawa aborcyjnego w Polsce. Publikacja ta łączy analizę politologiczną z perspektywą dogmatyczno-prawną, oceniając polityczne skutki orzecznictwa konstytucyjnego dla standardów ochrony praw człowieka. Głównym zamierzeniem badawczym autorów była wielowymiarowa analiza wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 r. (sygn. akt K 1/20) pod kątem jego wpływu na system prawny oraz prawa reprodukcyjne oraz weryfikacja hipotezy badawczej, zgodnie z którą orzeczenie TK narusza podstawowe prawa człowieka, w tym wolność od tortur i nieludzkiego traktowania. Analiza przeprowadzona w artykule pozwoliła na sformułowanie szeregu krytycznych wniosków dotyczących kondycji państwa prawa oraz sytuacji kobiet w Polsce m.in. ustanowienia niemal całkowitego zakazu aborcji i derogacji przesłanki embriopatologicznej z polskiego porządku prawnego. Wyrok był postrzegany jako decyzja polityczna, wydana przez organ uznawany za zależny od władzy wykonawczej, realizując populistyczny program PiS i jako zbieżny z postulatami Kościoła katolickiego. Dodatkowo nagła zmiana regulacji dotyczących praw fundamentalnych podważyła bezpieczeństwo prawne obywateli oraz naruszyła zasadę *nullum crimen sine lege* poprzez rozszerzenie zakresu reakcji karnej bez interwencji ustawodawcy. Autorzy konkludują, że wobec impasu w Sejmie (gdzie głosy zwolenników liberalizacji były wówczas niewystarczające), jedyną realną drogą do zmiany sytuacji i liberalizacji są przyszłe orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach wszczętych po wyroku z 2020 roku.

Praca „*Termination of Pregnancy as the Subject of Proceedings against Poland before the European Court of Human Rights*”, stanowi kolejną część omawianego dorobku naukowego w ramach cyklu habilitacyjnego poświęconego upolitycznieniu prawa aborcyjnego. Praca ta analizuje relację między polskim prawem krajowym a standardami wynikającymi z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Głównym zamierzeniem badawczym było przeprowadzenie syntezy przejawów naruszeń przez Polskę przepisów Konwencji w sprawach dotyczących przerywania ciąży. Szczegółowe cele artykułu obejmowały m.in. weryfikację hipotezy, zgodnie z którą orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ujawnia systemowe naruszenia praw człowieka w Polsce, analizę wieloaspektowości przesłanek, na jakie wskazywał ETPCz, orzekając o stanie prawnym i faktycznym legalnej aborcji w Polsce oraz ukazanie mechanizmu egzekucji prawa, za pomocą którego Trybunał w Strasburgu wywodzi ochronę praw reprodukcyjnych z ogólnych norm Konwencji, mimo braku ich literalnego brzmienia w tekście traktatu. Analiza orzecznictwa oraz praktyki stosowania prawa w Polsce pozwoliła na sformułowanie kilku konkluzji. Pierwsza dotyczy nadużyć systemowych i instytucjonalnych ze strony władz i podmiotów ochrony zdrowia. Po drugie, artykuł wskazuje, że ETPCz wielokrotnie stwierdzał naruszenie przez Polskę prawa do poszanowania życia prywatnego z powodu braku odpowiednich ram proceduralnych gwarantujących terminowy dostęp do aborcji lub diagnostyki prenatalnej oraz brak skutecznego środka odwoławczego od decyzji medycznych. Po trzecie brak woli politycznej w wykonaniu wyroków. Żaden z analizowanych wyroków nie został przez Polskę w całości wykonany, co oceniane jest jako brak zdolności lub woli państwa do zapewnienia ochrony praw obywateli i kolejny przejaw upolitycznienia zagadnienia aborcji. Kolejna konkluzja wskazuje na "efekt mrozący" dowodząc, że restrykcyjne prawo i ryzyko odpowiedzialności karnej wywołują u lekarzy strach, który w połączeniu z nadużywaniem klauzuli sumienia sprawia, że aborcja jest niedostępna nawet w przypadkach dopuszczonych przez ustawę. Wreszcie artykuł wskazuje na warunek legitymizacji społecznej. Głównym wnioskiem końcowym jest stwierdzenie, że w państwie demokratycznym, przy braku konsensusu co do początku życia, nie powinno narzucać się jednej perspektywy moralnej, a jedyną drogą są rozwiązania oparte na kompromisie między obywatelkami a władzą publiczną.

Artykuł „*Doctor's Conscience Clause and Pregnancy Termination. The Case of Poland*” stanowi istotną część ocenianego osiągnięcia naukowego, analizując jedną z najpoważniejszych barier w dostępie do legalnej aborcji w Polsce. Podejmuje problematykę kolizji praw: konstytucyjnej wolności sumienia lekarza oraz ustawowego prawa pacjentki do świadczenia zdrowotnego.

Głównym zamierzeniem badawczym było ukazanie wzajemnych normatywnych złożoności wynikających z możliwości powoływania się przez lekarzy na klauzulę sumienia w kontekście prawa pacjentki do przerwania ciąży w odwołaniu do hipotezy badawczej, zgodnie z którą obowiązujące w Polsce regulacje dotyczące klauzuli sumienia nie gwarantują skutecznego mechanizmu zabezpieczającego prawo pacjentki do legalnego świadczenia zdrowotnego, jakim jest terminacja ciąży. Przeprowadzone analizy prowadzą do szeregu krytycznych wniosków dotyczących funkcjonowania polskiego systemu ochrony zdrowia, wskazując na instytucjonalizację pierwszeństwa zasady klauzuli sumienia. Wynika ona z akceptacji błędu podmiotowości szpitala w którego ramach obowiązek dokonania aborcji spoczywa na podmiocie leczniczym, a nie personalnie na lekarzu. Szpital jako osoba prawna nie posiada sumienia i nie może odmówić zabiegu, powołując się na tę instytucję, nawet jeśli wszyscy zatrudnieni w nim lekarze złożą deklarację sprzeciwu. Odnosząc się do skutków wyroku TK z 2015 r. Autorka dowodzi, że drastycznie pogorszył on sytuację pacjentek, ponieważ zniósł obowiązek wskazania przez lekarza innego miejsca, gdzie można uzyskać świadczenie. Ponownie pojawiają się rozważania na temat „efektu mrożącego” i strachu lekarzy. Wnioski wskazują, że nadużywanie klauzuli sumienia wynika często nie z autentycznych przekonań religijnych, ale ze strachu przed inwigilacją, policją i odpowiedzialnością karną. Prowadzi to do sytuacji, w której lekarze stosują postawę wyczekującą nawet w przypadkach bezpośredniego zagrożenia życia kobiety. Ważnym wnioskiem płynącym z oceniającego artykułu było zdefiniowanie dyskryminacji terytorialnej. Przytoczone statystyki (np. brak legalnych aborcji w całym województwie podkarpackim w 2023 r.) dowodzą, że klauzula sumienia stała się narzędziem tworzenia białych plam na mapie Polski, gdzie prawo do aborcji *de facto* nie istnieje.

Współautorski artykuł „*Kobiety a wybory parlamentarne w Polsce w 2023 roku*”, stanowi istotne merytoryczne uzupełnienie ocenianego cyklu. Publikacja analizuje przełomowy moment w polskim życiu politycznym, jakim była rekordowa aktywizacja wyborcza obywateli i jej źródła. Głównym zamierzeniem badawczym Auterek była próba identyfikacji i analizy najistotniejszych czynników, które zadecydowały o rekordowym uczestnictwie kobiet w wyborach parlamentarnych 2023 r. (frekwencja na poziomie 73,7%). Autorki przyjęły główną hipotezę, według której o masowym uczestnictwie kobiet zadecydowała triada czynników: polityka rządu Zjednoczonej Prawicy, aktywność organizacji pozarządowych oraz programy wyborcze partii opozycyjnych, szczególnie w zakresie liberalizacji prawa aborcyjnego. Analiza materiału empirycznego oraz danych statystycznych pozwoliła na sformułowanie kilku wniosków. Pierwszym jest konstatacja, że

rekordowa frekwencja udowodniła, że kobiety odzyskały wiarę we własną sprawczość polityczną. Symbolem tej zmiany było hasło „zamieńmy parasolki na długopisy” – co oznaczało przejście od ulicznych protestów do realnego wpływu przy urnach. Drugim wnioskiem jest weryfikacja skuteczności kampanii targetowanych, takich jak „To Twój wybór” (Inicjatywa Głos Kobiet i Fundacja Batorego) odniosły bezprecedensowy sukces, docierając do 88% kobiet w wieku 18–34 lat i realnie mobilizując elektorat dotąd uznawany za wyborczo najbardziej bierny. Kolejnym wnioskiem jest identyfikacja kobiet na rynku wyborczym jako strategicznego zasobu niektórych partii, szczególnie KO i Lewicy. Partie te słusznie zidentyfikowały kobiety jako najliczniejszą grupę wyborców niezdecydowanych, co skutkowało wpisaniem praw reprodukcyjnych na sztandary programowe (np. projekt „100 konkretów” KO). Wreszcie dychotomia wiekowa elektoratu żeńskiego wykazała głęboki podział wewnątrz elektoratu kobiecego. Młode kobiety (18–29 lat) głosowały przede wszystkim na Koalicję Obywatelską (31,5%) i Lewicę (23,6%), odrzucając konserwatywną ofertę PiS (16%). Starsze kobiety (60+ lat) pozostały wierne prawicy – ponad 53% z nich oddało głos na PiS. Artykuł wskazuje, że wybory w 2023 roku były wyborami z istotną rolą kobiet, a ich masowy udział nie tylko zmienił wynik głosowania, ale dokonał trwałej zmiany w kulturze politycznej, czyniąc z praw kobiet immanentny element debaty o standardach demokratycznego państwa prawa.

Rozdział „*The Embryopathological Conditions of Pregnancy Termination in Poland*” stanowi kolejny istotny element osiągnięcia naukowego w zakresie analizy dopuszczalności przerywania ciąży. Praca koncentruje się na politycznych źródłach ewolucji i ostatecznej derogacji tzw. przesłanki embriopatologicznej z polskiego systemu prawnego. Głównym zamierzeniem badawczym było w tym przypadku wskazanie na treść przepisu art. 4a ust. 1 pkt 2 ustawy o planowaniu rodziny oraz analiza wątpliwości interpretacyjnych, jakie pojawiały się w procesie jego stosowania przez lekarzy i organy państwa, szczególnie w ocenie skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt K 1/20), który doprowadził do usunięcia przesłanki embriopatologicznej z porządku prawnego. Ważna jest w tym przypadku również analiza działań legislacyjnych Prezydenta RP Andrzeja Dudy, podjętych po wyroku z 2020 roku, które miały na celu złagodzenie społecznych konsekwencji tego orzeczenia, szczególnie w ramach hipotezy, zgodnie z którą usunięcie przesłanki embriopatologicznej znacząco ograniczyło dostęp do legalnej aborcji w przypadku ciężkich wad płodu, stwarzając sytuację przymusu heroizmu. Analiza przeprowadzona w rozdziale prowadzi do szeregu istotnych wniosków o charakterze systemowym. Autorka dowodzi, że sformułowania użyte w ustawie, takie jak „duże prawdopodobieństwo” czy „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie”, miały

charakter nieostrej i budziły trudności interpretacyjne. Zostało to wykorzystane przez polityków do przekształcenia kategorii medycznej w przedmiot walki ideologicznej, określanej mianem aborcji eugenicznej. Z powodu braku jasnych kryteriów ustawowych i naukowych, ciężar odpowiedzialności za stwierdzenie zaistnienia przesłanek został w całości przeniesiony na lekarzy, co w warunkach presji politycznej prowadziło do nadużyć i odmów udzielania świadczeń. Autorka konstatuje, że derogacja przesłanki embriopatologicznej była celowym działaniem politycznym, mającym na celu budowanie tożsamości w oparciu o wartości konserwatywne, bez uwzględnienia rzeczywistych potrzeb społecznych. Wnioski z badań wskazują, że wyrok TK z 2020 roku naruszył fundamentalne prawa kobiet, w tym zakaz niehumanitarnego traktowania i tortur (poprzez zmuszanie do kontynuowania ciąży obciążonych wadami letalnymi) oraz prawo do ochrony życia prywatnego i zdrowia. Jako wymowny przykład upolitycznienia problemu Autorka podaje losy projektu prezydenckiego z 2020 roku. Mimo zapowiedzi szybkiego procedowania, projekt ten został poddany kalkulacji politycznej i przez ponad dwa i pół roku nie doczekał się nawet wszczęcia procedury ustawodawczej, co pogłębiło chaos prawny. Interesującym wnioskiem końcowym jest sugestia, aby w obliczu braku przesłanki embriopatologicznej, lekarze i sądy częściej uwzględniali wpływ wad letalnych płodu na zdrowie psychiczne i fizyczne kobiety, co mogłoby pozwolić na wykonanie zabiegu w ramach wciąż obowiązującej przesłanki terapeutycznej, czyli zagrożenia życia lub zdrowia matki.

Współautorski rozdział *„When the State Does Not Want to Listen...Non-governmental organizations in the protection of women's reproductive rights”*, jest studium politologicznym poświęconym roli społeczeństwa obywatelskiego w obliczu regresu standardów ochrony praw człowieka. Jego głównym zamierzeniem badawczym była wieloaspektowa analiza sytuacji i form pomocy udzielanej kobietom w Polsce przez organizacje pozarządowe (NGO) w zakresie ochrony i zapewnienia dostępu do praw reprodukcyjnych, szczególnie aktywności polskich organizacji kobiecych na dwóch poziomach. Pierwszym, operacyjnym, w zakresie oferowanej pomocy oraz drugim, relacyjnym badającym współpracę z podmiotami zagranicznymi. Badania ukazały rozdzźwięk między polityką państwa a potrzebami społecznymi, który doprowadził do powstania oddolnych sieci wsparcia. Organizacje pozarządowe w obszarze praw reprodukcyjnych zaczęły zastępować państwo w realizacji jego podstawowych obowiązków wobec obywateli. Analiza materiału empirycznego, w tym danych statystycznych oraz treści serwisów pomocowych, pozwoliła na sformułowanie aktualnych wniosków. Autorki definiują aktywność organizacji takich jak „Aborcja Bez Granic” jako wyraz społecznego sprzeciwu wobec słabości systemu i restrykcyjnego

prawa. Działania te przywracają kobietom poczucie sprawczości i podmiotowości. Rozdział przytacza wymowne dane statystyczne – w samym tylko okresie od października 2020 do października 2021 roku inicjatywa „Aborcja Bez Granic” udzieliła pomocy w dostępie do aborcji ponad 34 tysiącom kobiet z Polski. Dowodzi to, że restrykcje prawne nie eliminują zjawiska aborcji, a jedynie przenoszą je do sfery pozapaństwowej. Autorki konstatują, że zarówno zakaz aborcji, jak i systemowe utrudnianie dostępu do legalnych świadczeń (np. poprzez nadużywanie klauzuli sumienia) stanowią zinstytucjonalizowaną formę przemocy wobec kobiet. Wnioski wskazują, że polskie ustawodawstwo i praktyka jego stosowania naruszają fundamentalne prawa człowieka, w tym prawo do prywatności oraz wolność od niehumanitarnego traktowania a Polska systemowo nie wywiązuje się z międzynarodowych zobowiązań w zakresie zdrowia reprodukcyjnego. Opracowanie to udowadnia, że w Polsce dokonała się trwała instytucjonalizacja samopomocy kobiecej, która skutecznie wypełnia lukę powstałą w wyniku wyjścia państwa z roli gwaranta praw obywatelskich.

Rozdział „*Woman-Voter! No one will give you as much as a politician promises.... The right to abortion as a demand in the 2023 parliamentary election in Poland*” stanowi ważną analizę politologiczną mechanizmów instrumentalizacji praw reprodukcyjnych w procesie zdobywania władzy. Głównym zamierzeniem Autorki było zbadanie, w jaki sposób temat prawa do aborcji został wykorzystany jako element strategii wyborczej różnych ugrupowań politycznych w trakcie kampanii parlamentarnej w Polsce w 2023 roku w kontekście postulatów wyborczych najważniejszych partii politycznych w zakresie proponowanych zmian w dopuszczalności przerywania ciąży. Proces badawczy zakładał zbadanie społeczno-politycznego kontekstu legislacji aborcyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2020 roku na mobilizację wyborców. Analiza kampanii oraz pierwszych decyzji politycznych po wyborach doprowadziła do sformułowania kilku istotnych wniosków. Dowiedziono, że zagadnienie terminacji ciąży zostało potraktowane w kampanii przede wszystkim jako narzędzie mobilizacji politycznej i zdobywania głosów kobiet, a nie jako postulat legislacyjny realnie możliwy do szybkiego spełnienia. Partie konserwatywne przyjęły strategię konsolidacyjną, przedstawiając aborcję jako kwestię moralną i cywilizacyjną, pozycjonując się jako „obrońcy życia” wobec „cywilizacji śmierci”. Partie opowiadające się za liberalizacją prezentowały postawę reaktywną, wykorzystując temat aborcji głównie do krytyki rządu Zjednoczonej Prawicy oraz jako miernik standardów demokratycznych. Partie lewicowe zastosowały strategię symboliczną, traktując prawo do aborcji jako element walki z opresyjnością państwa i przemocą instytucjonalną. Autorka podkreśla jako kluczowy wniosek fakt,

że mimo budowania strategii wyborczej na obietnicy zmian w prawie aborcyjnym, słowo „aborcja” nie padło ani razu w podpisanej umowie koalicyjnej. Postulaty te zostały pominięte ze względu na sprzeciw konserwatywnego skrzydła koalicji (Trzecia Droga, szczególnie PSL). Praca udowadnia, że prawo do aborcji stało się w 2023 roku strategicznym zasobem komunikacyjnym, którego instrumentalne wykorzystanie pozwoliło na zmianę władzy, ale jednocześnie doprowadziło do głębokiego kryzysu zaufania wyborców z powodu braku realizacji obietnic *de iure*.

Przedstawiony do oceny cykl powiązanych tematycznie publikacji pt. „*Upolitycznienie prawa do aborcji w Polsce po 2015 roku*” spełnia ustawowe kryteria, pozwalając na uzyskanie przez M. Michalczuk-Wliziło stopnia doktora habilitowanego. Jest on bowiem dowodem na świadomie i konsekwentnie realizowany proces rozwoju naukowego, wsparty istotną aktywnością w międzynarodowym środowisku naukowym, czego wyrazem są m.in. zagraniczne staże naukowe oraz publikacje w renomowanych wydawnictwach i czasopismach indeksowanych w bazach Scopus czy WoS. Istotą dorobku Habilitantki jest podążanie za najbardziej aktualnymi trendami badawczymi, co znajduje odzwierciedlenie w analizie węzłowych problemów współczesnych nauk o polityce, takich jak instrumentalizacja prawa, polaryzacja polityczna oraz mechanizmy podejmowania decyzji w warunkach głębokiego konfliktu ideologicznego.

Analiza badań Habilitantki pozwala stwierdzić, że prawo aborcyjne w Polsce po 2015 roku przestało pełnić funkcję wyłącznie regulacyjną, stając się strategicznym zasobem komunikacyjnym i narzędziem budowania tożsamości ideologicznej partii politycznych. Wnioskująca przekonująco dowodzi, że proces legislacyjny w tym obszarze został podporządkowany interesom aktorów politycznych i mobilizacji elektoratów, spychając na margines merytoryczne przesłanki medyczne oraz standardy ochrony praw człowieka. Jednym z kluczowych przejawów tego zjawiska stała się instrumentalizacja obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, która w sprawach kontrowersyjnych społecznie, takich jak projekt „Stop Aborcji”, została przekształcona w pozorne narzędzie wpływu. Autorka wskazuje na stosowanie przez polityków strategii unikania odpowiedzialności poprzez mechanizm „zamrażarki legislacyjnej” oraz przerzucanie kosztów radykalnych zmian prawa na organizacje społeczne, co prowadzi do paraliżu procedur demokratycznych i podważa zaufanie suwerena do państwa. Punktem kulminacyjnym procesu upolitycznienia stało się orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, a zwłaszcza wyrok z 22 października 2020 r. (sygn. akt K 1/20), który M. Michalczuk-Wliziło ocenia jako akt realizujący polityczny program ówczesnie rządzących. Autorka podkreśla, że derogacja przesłanki embriopatologicznej nastąpiła „tylnymi drzwiami”, bez

debaty parlamentarnej czy referendum, co skutkowało drastycznym obniżeniem standardów ochrony praw kobiet i naruszeniem konstytucyjnej zasady zaufania do państwa. Badania zawarte w cyklu wykazują przy tym, że Polska systemowo narusza standardy wynikające z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, w tym zakaz niehumanitarnego traktowania (art. 3) oraz prawo do prywatności (art. 8). Brak efektywnego dostępu do legalnych świadczeń, opieszałość w implementacji wyroków ETPCz oraz brak skutecznych środków odwoławczych od decyzji medycznych pogłębiają opresyjność systemu wobec obywateli.

Istotnym elementem ocenianego cyklu jest również wskazanie na funkcjonowanie klauzuli sumienia jako formy „instytucjonalnej przemocy” wobec kobiet. Habilitantka słusznie akcentuje, że obowiązek zapewnienia świadczenia spoczywa na podmiocie leczniczym, który jako osoba prawna nie posiada sumienia i nie może odmawiać zabiegu, do którego obliguje go kontrakt z NFZ. Nadużywanie tej instytucji, w połączeniu z brakiem transparentnego rejestru odmów, prowadzi do powstawania terytorialnych barier w dostępie do opieki medycznej. Zjawisko to jest ściśle powiązane z „efektem mrożącym”, wywołanym strachem lekarzy przed odpowiedzialnością karną, co skutkuje postawą wyczekującą nawet w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia ciężarnej pacjentki. Analiza dyskursu publicznego pozwoliła Autorce na zdiagnozowanie głębokiej dychotomii języka w debacie parlamentarnej, gdzie merytoryczne argumenty naukowe i medyczne zostały wyparte przez emocjonalną retorykę ideologiczną. Wybór języka służy celowej polaryzacji postaw i budowaniu tożsamości partyjnej, czyniąc z każdej konfrontacji parlamentarnej symboliczny rytuał uniemożliwiający wypracowanie konsensusu.

W obliczu trwałego paraliżu ustawodawczego w Sejmie X kadencji, podejmowane przez rząd działania pozalegislacyjne w postaci wytycznych ministrów Autorka ocenia jako próbę „łatania rzeczywistości” i „otwierania furtek”. Choć doprowadziły one do pewnego „odmrożenia” procedur w szpitalach, M Michalczuk-Wliziło konkluduje, że bez zmian ustawowych sytuacja prawna kobiet i lekarzy pozostaje niestabilna i zależna od koniunktury politycznej. Całość obrazu dopełnia analiza roli organizacji pozarządowych, które weszły w proces instytucjonalizacji samopomocy aborcyjnej, zastępując państwo w realizacji jego podstawowych obowiązków i stając się alternatywnym gwarantem praw reprodukcyjnych w Polsce.

Problematyka upolitycznienia sfery praw obywatelskich bez wątpienia należy do priorytetowych obszarów badawczych, a autorski i dojrzały sposób analizy tego zjawiska w kontekście praw reprodukcyjnych stanowi podstawę do stwierdzenia, że Wnioskodawczyni osiągnęła

wysoki poziom naukowej doskonałości. Warty podkreślenia jest fakt wyjątkowej aktualności podejmowanych problemów, obejmujących analizę procesów toczących się w czasie rzeczywistym, w tym działań legislacyjnych Sejmu X kadencji i rządu Koalicji 15 października. Kwestie politycznych uwarunkowań dopuszczalności aborcji są wprawdzie przedmiotem debaty publicznej, jednak w polskiej politologii podejście zaproponowane przez Habilitantkę – przełamujące wąski legalizm na rzecz analizy mechanizmów gry politycznej – należy uznać za nowatorskie i wypełniające istotną lukę badawczą. Zastosowana przez Autorkę triangulacja metodologiczna pozwoliła na jakościową ocenę badanych zjawisk w wymiarze dyskursywnym, instytucjonalnym i społecznym. Zaproponowany model interpretacyjny, ujmujący prawo aborcyjne jako probierz jakości prawa, procesu jego stanowienia i implementacji, stanowi znaczący wkład w naukę nie tylko w wymiarze rodzimym, ale i międzynarodowym. W uzyskaniu tak wysokiej jakości merytorycznej bez wątpienia pomogły Habilitantce wcześniejsze, wieloletnie badania nad instytucjami systemu politycznego oraz ochroną praw jednostki, co pozwoliło na osadzenie cyklu w solidnych ramach teoretycznych.

3. Ocena w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej

Wśród innych aktywności naukowych M. Michalczuk-Wlizło na szczególne podkreślenie zasługuje zakres oraz zasięg podejmowanej współpracy międzynarodowej, która jest ściśle powiązana z prowadzonymi przez nią badaniami nad systemami partyjnymi oraz prawami człowieka. Habilitantka wykazała się dużą mobilnością, realizując dwa staże projektowe w Uniwersytecie Mendla w Brnie (Czechy). Pobyty te były bezpośrednio związane z realizacją programu Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA) oraz czeskiego Ministerstwa Szkolnictwa. Wymiernym efektem tej współpracy są publikacje w uznanych oficynach międzynarodowych, takich jak Peter Lang, Routledge czy Palgrave Macmillan.

Dorobek dydaktyczny Habilitantki budzi najwyższe uznanie, zarówno pod względem skali, jak i interdyscyplinarnego charakteru. W trakcie wieloletniej pracy w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej oraz Lubelskiej Akademii WSEI prowadziła zajęcia na kierunkach: politologia, administracja, bezpieczeństwo narodowe oraz stosunki międzynarodowe. Wykorzystując podwójne wykształcenie, realizowała wykłady i seminaria z takich przedmiotów jak: Nauka o państwie i prawie, Zarządzanie kryzysowe, System polityczny RP czy Europejski system praw człowieka. Imponująca

jest liczba wypromowanych przez nią absolwentów – łącznie pod jej kierunkiem powstało 335 prac magisterskich i licencjackich. Co szczególnie istotne w kontekście dojrzałości naukowej, pełniła także funkcję promotora pomocniczego w czterech zakończonych sukcesem przewodach doktorskich, co potwierdza jej zdolność do opieki naukowej nad młodą kadrą badawczą.

Na dorobek popularyzatorski i ekspercki Habilitantki należy spojrzeć przez pryzmat jej zaangażowania w działania na rzecz społeczeństwa obywatelskiego oraz współpracy z organami państwowymi. W latach 2021–2024 pełniła funkcję eksperta w zespole doradczym Ministra Nauki „Społeczna odpowiedzialność nauki”, w którym oceniała wnioski grantowe i raporty z realizacji projektów. Aktywność popularyzatorska obejmuje również liczne inicjatywy skierowane do uczniów szkół średnich, m.in. prowadzenie zajęć w ramach „Nocnych korków z WOS-u”, udział w Lubelskim Festiwalu Nauki oraz zasiadanie w jury olimpiad przedmiotowych i konkursów debat oksfordzkich. Tak szerokie spektrum aktywności dowodzi umiejętności łączenia wysokiej próby pracy badawczej z praktyczną służbą publiczną i dydaktyczną także aktywnie uczestnicząc w pracach krajowego środowiska naukowego jako członkini Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych.

Aktywność organizacyjna M. Michalczyk-Wliziło jest niezwykle bogata i wielopłaszczyznowa, co stanowi istotny dowód jej dojrzałości oraz wysokiej pozycji w środowisku akademickim. Na szczególną uwagę zasługuje jej zaangażowanie w organizację prestiżowych wydarzeń naukowych o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym. Pełniła ona m.in. odpowiedzialną funkcję sekretarza VI Zjazdu Katedr i Zakładów Systemów Politycznych w Kazimierzu Dolnym (2017) oraz była aktywnym członkiem komitetów organizacyjnych i naukowych licznych konferencji, takich jak: „Instytucje państwa w procesie demokratyzacji” (2018) czy „Państwo – prawo – polityka” (2021). Habilitantka wykazuje się również dużą inicjatywą oddolną, będąc pomysłodawczynią i współorganizatorką seminarium „Jak wygrać wybory? Uwarunkowania prawne i faktyczne” (2025) oraz warsztatów eksperckich z zakresu bezpieczeństwa energetycznego.

Kolejnym filarem działalności organizacyjnej Wnioskodawczynie jest zarządzanie grantami badawczymi. W latach 2024–2025 pełniła funkcję kierownika grantu pt. „*Temporalni i permanentni ambasadorowie – Polonia i Polacy w XXI wieku. Obszar: Europa Południowa*”, finansowanego ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ponadto brała udział jako wykonawca w międzynarodowym grantie NAWA dotyczącym nowych partii politycznych w Polsce i Czechach (2020–2023) oraz w projekcie badawczym Towarzystwa Edukacji Obywatelskiej poświęconym samorządom regionalnym. Umiejętności organizacyjne Habilitantki potwierdza także jej dorobek w

zakresie redakcji naukowej, obejmujący współredagowanie sześciu monografii zbiorowych oraz tomu czasopisma „Teki” wydawanego przez Polską Akademię Nauk oddział w Lublinie.

W sferze wewnątrzuczelnianej M. Michalczuk-Wlizło aktywnie uczestniczy w pracach organów kolegialnych i zespołów programowych. Reprezentowała pracowników naukowych w Radzie Naukowej Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UMCS, była członkinią zespołów pracujących nad nowymi kierunkami studiów (np. Bezpieczeństwo publiczne) oraz pełniła funkcję pełnomocnika Dziekana ds. oceny efektów kształcenia. Dopełnieniem jej aktywności organizacyjnej jest wieloletnie członkostwo w Polskim Towarzystwie Nauk Politycznych oraz praca w charakterze recenzenta w kilku uznanych czasopismach naukowych, takich jak „Przegląd Sejmowy” czy „Przegląd Prawa Konstytucyjnego”. Całokształt tych działań świadczy o wysokich kompetencjach menedżerskich i pełnym zaangażowaniu w rozwój dyscypliny oraz macierzystej uczelni.

4. Konkluzja

Po zapoznaniu się z otrzymanymi materiałami stwierdzam, że przedstawiony cykl publikacji powiązanych tematycznie: „Upolitycznienie prawa do aborcji w Polsce po 2015 roku”, przedłożony przez dr Martę Michalczuk-Wlizło jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.) wnosi oczekiwany wkład w rozwój nauki, w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o polityce i administracji, a tym samym spełnia wymagania stawiane przez przepisy prawa. Tym samym, jednoznacznie opowiadam się za przyznaniem Wnioskodawczyni stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Waldemar Wojtesik